

مجله هفتگی آسمان

شماره بیست و هفت، شماره پیاپی بیست و هفت، اردیبهشت ۱۳۹۱

حق زندانی

قانون ایران درباره حقوق زندانیان چه می‌گوید؟

فریده غیرت / وکیل پایه یک دادگستری

استانداردها و شرایط زندان‌های کشور در قوانین و مقررات مربوط به سازمان زندان‌ها مشخص شده است. قانون سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، مصوب سال 64 است و آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور چند بار مورد بازنگری و تغییر قرار گرفته که در حال حاضر آیین‌نامه مصوب سال 84 اجرا می‌شود. در این آیین‌نامه، نحوه اداره زندان و بازداشتگاه و شرایطی که باید داشته باشند و وظایف سازمان زندان‌ها مشخص شده است. بنابراین، ما ضوابط قانونی را داریم اما مشکل در اجرای این مقررات است. این که زندان‌ها باید از نظر بهداشتی، فضای آموزشی، فضای زندگی دارای چه شرایطی باشد، همه در مقررات مربوطه آمده و اگر اشکالی وجود دارد مربوط به نحوه اجرا یا عدم اجرای مقررات است.

کمبودهای زندان

بهترین کسانی که می‌توانند در مورد شرایط عینی زندان‌ها اظهار نظر کنند، زندانیان هستند. افرادی که از زندان آزاد شده‌اند، بیان می‌کنند که در بدترین شرایط نگهداری می‌شده‌اند. به ویژه افرادی که در سلول‌های انفرادی بوده‌اند، توصیف می‌کنند که در یک فضای بسته و اتاق کوچک که توالت هم داخل آن بوده و مسائل بهداشتی رعایت نمی‌شده نگهداری می‌شدند. طبق توصیف محکومان آزاد شده از زندان، وضعیت و فضای بندهای عمومی زندان‌ها تا حدودی تغییر کرده و بهتر شده و نسبت به گذشته، امکانات بیشتری در اختیار آنهاست. همچنین خود محکومان همکاری خوبی برای برقراری نظم و انضباط و رعایت مسائل بهداشتی دارند. در مورد زندان زنان شنیده‌ها حاکی است که شرایط نامساعدی حاکم است و از مسائل بهداشتی و کمبودها گله‌مند هستند.

زندان انفرادی

در قوانین و موازین حقوق بشری و حتی در قوانین داخلی کشورمان، زندان انفرادی وجود ندارد. سلول‌های انفرادی به شکلی که در حال حاضر وجود دارد، برخلاف قوانین موضوعه کشور است. اما متأسفانه هنوز برخی از محکومان را به دلایل متعدد و برای تشدید مجازات به زندان‌های انفرادی برده و در وضعیت بدی نگهداری می‌کنند. افرادی بوده‌اند که 40 تا 50 روز را در سلول‌های انفرادی سپری کرده‌اند. زندان انفرادی، بدترین شرایط را دارند و افراد زیادی از بدی‌ها و تلخی‌های این زندان‌ها گفته و می‌گویند.

سال‌های ملاقات

در آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها درباره تمام موارد مربوط به زندگی زندانیان، مقرراتی وضع شده است. مثلاً در این آیین‌نامه آمده که برنامه غذایی زندانیان باید به تناسب فصل‌های سال تهیه شود و اشاره شده که محکومان باید غذای خود را در سالن غذاخوری زندان صرف کنند و زندانیان بیمار طبق برنامه و نظریه پزشک معالج از غذای مخصوص به‌داری استفاده خواهند کرد. حتی در مورد حداقل مواد غذایی زندانیان تعیین تکلیف شده است. علاوه بر این موارد، در مورد نظافت محیط زندان و هواخوری زندانیان و تهیه برخی اجناس از سوی زندانیان، مقرراتی وجود دارد. یکی از مکان‌های مورد توجه در زندان‌ها، سالن‌های ملاقات است. طبق آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها، کلیه محکومان، مجاز به داشتن ارتباط با بستگان و آشنایان خود می‌باشند و این ارتباط بوسیله ملاقات و مکاتبه انجام می‌پذیرد. محل ملاقات عمومی محکومان دست‌کم باید مجهز به دیوارهای شیشه‌ای نشکن و وسایل تلفن و لوازم ضد صوت باشد و وسایل ذکرشده باید طوری تعبیه شود که هنگام ملاقات و مکالمه محکومان با اشخاص، مزاحمت برای سایر اشخاص فراهم نشده و مکالمه‌ها به سهولت انجام پذیرد. همچنین محکومان یا متهمان با موافقت رئیس زندان یا قاضی‌ناظر در مواردی می‌توانند ملاقات خصوصی بدون حضور مراقب با همسر و فرزندان خود داشته باشند.

در یکی دو سال گذشته اخباری مبنی بر ایجاد قواعدی برای ملاقات زندانیان با خانواده‌های‌شان شنیده می‌شود. قواعدی از قبیل این که ملاقات‌ها حضوری انجام نشده و به صورت کابینی و از پشت شیشه انجام می‌شود. اما سازمان زندان‌ها باید ضمن نظارت کامل بر ملاقات‌ها، این اجازه را به محکومان و خانواده‌های‌شان بدهد که بتوانند در یک محیط مناسب و در آرامش با یکدیگر ملاقات کنند. برخی خانواده‌های زندانیان از اعمال محدودیت‌های فراتر از قانون خبر می‌دهند که زینده نیست.

شرایط ویژه زندان زنان

نمی‌خواهیم بگوییم که زندان زنان باید تفاوت ویژه‌ای با زندان مردان داشته باشد اما به طور طبیعی زندان زنان باید در محدوده‌ای باشد که از چشم مردان دور باشد تا زنان از نظر حجاب مشکلی نداشته باشند. ضمن این که زنان از نظر جسمی مسائلی از قبیل عادت ماهیانه دارند و برخی از آنها فرزندان شیرخواره و کوچک دارند که طبعاً باید در شرایط جداگانه‌ای نگهداری شوند. البته در این باره، مقرراتی پیش‌بینی شده ولی امکانات زندان‌ها محدود است. اخیراً شنیده‌ایم که می‌خواهند در مجاورت زندان زنان، مهدکودک ایجاد کنند ولی هنوز این اتفاق نیفتاده است. بنابراین با توجه به شرایط خاص زنان، باید تسهیلاتی برای نگهداری آنان پیش‌بینی شود. بر اساس آنچه برخی از زنان زندانی بیان می‌کنند، وضعیت زندان زنان از زندان مردان هم بدتر است.

مکان‌های هواخوری زندانیان

محکومین حق دارند در کنار بندهایی که در آنجا نگهداری می‌شوند، مکانی را برای هواخوری داشته باشند. طبق نظر ریاست زندان، ساعاتی در روز به هواخوری زندانیان اختصاص می‌یابد.

ضرورت آموزش و ادامه تحصیل محکومین

برای ادامه تحصیل زندانیان باید امکانات لازم فراهم شود. سازمان زندان‌ها مکلف است وسایل تحصیل را برای علاقه‌مندان به ادامه تحصیل فراهم کند. امتحان‌های مقاطع مختلف تحصیلی در داخل موسسه یا زندان انجام می‌شود. اطلاعاتی که به

دست ما رسیده نشان می‌دهد زندان‌ها در مورد ادامه تحصیل زندانیان همکاری می‌کنند و امکان برگزاری امتحان را فراهم کرده و محکومانی که در کنکور ثبت‌نام کرده‌اند، اجازه داشته‌اند که در خارج از زندان در کنکور شرکت کنند. زندانیانی داریم که شاید دو سال به آنها مرخصی داده نشده اما اجازه داشته‌اند که در کنکور و امتحانات شرکت کنند.

فاصله زندان از شهر

مکان نگهداری محکومان، علی‌القاعده نباید از محل اقامت آنها خیلی دور باشد. همچنین زندان نباید فاصله زیادی از شهر داشته باشد. مثلاً اگر خانواده یک محکوم در تهران باشند، نباید محل زندان او در شهر قزوین باشد. این فاصله غیرمنطقی است. ما در قانون مجازات اسلامی، تبعید محکومین را به عنوان مجازات مضاعف داریم، تبعید یعنی دور شدن از محل اقامت محکوم. بنابراین، فاصله زیاد زندانی از محل اقامتش، یک مجازات تلقی می‌شود. زندان باید در محدوده همان شهر باشد تا خانواده‌ها بتوانند به آسانی به ملاقات محکومین بروند. امیدواریم روزی برسد که اصلاً نیاز به زندان نداشته باشیم زندانی که قرار است جایگزین زندان اوین شود، دارای کمترین تعداد زندانی باشد.

لینک ثابت:

<http://www.asemanweekly.com/article/2546/>